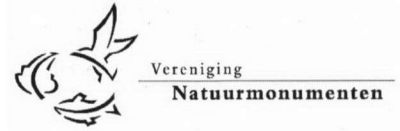

Nieuws uit de Friese natuurterreinen

Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Vereniging It Fryske Gea berichten over ontwikkelingen in de Friese natuur.

Draadgentiaan

foto: Cynthia Borrás

Bijzondere plantensoorten ontdekt op Schiermonnikoog

Op Schiermonnikoog zijn deze zomer enkele zeldzame plantensoorten gevonden in duinvalleien. In één vallei groeide de Draadgentiaan *Cicendia filiformis*. Bijzonder, want deze plant is nog nooit eerder gezien op dit waddeneiland. In een andere vallei is Stofzaad *Monotropa hypopitys* aangetroffen, een soort die al tien jaar lang niet meer op het eiland gezien was.

Veel duinvalleien op Schiermonnikoog dreigen dicht te groeien met berken, onder meer door afname van het aantal Konijnen. Daarom heeft Natuurmonumenten de afgelopen jaren verschillende valleien weer open gemaakt. Opslag en struiken zijn met resultaat verwijderd. Typische duinplanten herstellen zich vrij snel, zelfs in gebieden die vrijwel geheel met berken waren dichtgegroeid.

In het duingebied waar nu de Draadgentiaan groeit, zijn de berken tien jaar geleden verwijderd. Soay-schapen mogen sindsdien het gebied al grazend open houden en nemen op die manier het werk van de verdwenen Konijnen over. Vooral in de lagere delen keren veel zeldzame planten terug, waaronder Parnassia *Parnassia palustris*, Dwergvlas *Radiola linoides* en Groenknolorchis *Liparis loeselii*. Maar klap op de vuurpijl was de ontdekking van Draadgentiaan, één van de kleinste planten van Nederland. Het gele bloempje is pas te zien wanneer je met je neus bijna op de grond zit. De soort is in Nederland sterk achteruitgegaan en staat momenteel op de Rode Lijst als bedreigd te boek.

Verbeteren Hegewiersterfjild voor wad- en weidevogels

Natuurmonumenten wil de nieuw aangekochte delen van het natuurgebied Hegewiersterfjild de komende jaren geschikter maken voor wad- en weidevogels. Door in dit deel van het gebied klei af te graven ontstaat een nat weidegebied. Hier kunnen Grutto, Tureluur en andere weidevogels broeden en voedsel vinden. Langs de oostrand van de zandwinplas komt een ondiepe oever, waar wadvogels als Kluut en Scholekster tijdens hoogwater terecht kunnen voor hun rust en voedsel. Om dezelfde reden worden sloten omgevormd tot ondiepe slenken. Aan de zuidkant van het Hegewiersterfjild is een verhard wandelpad naar een vogelkijkhut gepland. Van hieruit kunnen mensen genieten van de natuur en de honderden vogels.

Het Hegewiersterfjild bestaat behalve uit een zandwinplas voornamelijk uit weiden en bouwlanden. Net als in het omliggende gebied is het waterpeil er aangepast aan de landbouw. Door het lage peil is de kleigrond een groot deel van het jaar hard waardoor het weidevogels veel moeite kost om met hun snavel voldoende bodemdieren omhoog te halen. Het Hegewiersterfjild ligt relatief hoog en vanwege aangrenzende bebouwing en omringend agrarisch gebruik kan het waterpeil niet verhoogd worden. Daarom wil Natuurmonumenten een laag klei verwijderen waardoor de grasmat lager komt te liggen en natter wordt. Een groot deel van het gebied blijft weiland.

Naast weidevogelgebied ziet Natuurmonumenten het Hegewiersterfjild als belangrijke schakel in het waddengebied. Bij hoogwater zoeken wadvogels er rust en voedsel op de hogere delen. In de omgeving van Harlingen zijn geen buitendijkse kwelders. In de toekomst moet het natuurgebied meer nog dan nu een hoogwatervluchtplaats zijn voor wadvogels. Door flauwe oevers te maken en sloten te vergraven tot brede ondiepe slenken, wil Natuurmonumenten binnendijks brakke stukken en slibbanken voor de wadvogels realiseren.

Stofzaad

foto: Cynthia Borrás

Natuurmonumenten

ontdekt verdwenen nachtvlinder op Griend

Tijdens een nachtelijke inventarisatie op het eiland Griend hebben medewerkers van Natuurmonumenten een bijzondere nachtvlinder gevangen. Het gaat om de Stippelrietboorder *Chorodes brevilinea*, een vlinder die al sinds 1955 niet meer in Nederland is aangetroffen. De dichtstbijzijnde vliegplaatsen van de soort liggen in het Duitse Oostzeegebied en in East Anglia (Engeland). Verdere inventarisaties moeten uitwijzen of er op het kleine Waddeneiland meer Stippelrietboorders rondvliegen.

Al jarenlang houden twee vogelwachters de vogelstand op Griend tijdens het broedseizoen scherp in de gaten. Voor nachtvlinders was Griend lange tijd een 'witte vlek' en van het eiland was slechts één soort nachtvlinder bekend. Enkele nachtelijke inventarisaties met lichtvallen hebben aan deze onwetendheid een eind gemaakt. Griend blijkt rijker aan nachtvlinders dan gedacht. De teller staat inmiddels op meer dan 200 verschillende vlindersoorten met schilderachtige namen als licht Visstaartje, Breedbandhuismoeder en Klein kokerbeertje.

De bijzondere nachtvlinder kwam in juli op de lichtval af. Hoewel het insect net als veel andere nachtvlinders bruin van kleur is, maken de geelbruine haren op het achterlijf de Stippelrietboorder eenvoudig herkenbaar. Al snel bleek het unieke van de vangst. Deze nachtvlinder is namelijk voor het laatst in de periode 1953-1955 in de Alde Feanen gevonden. Na 1955 is het

Stippelrietboorder

foto: Date Lutterop

vlindertje niet meer in Nederland waargenomen. De meeste nachtvlinderinventarisaties vonden de afgelopen jaren plaats aan het begin van de zomer, terwijl de Stippelrietboorder vooral in de nazomer vliegt. Nachtelijke expedities zullen moeten uitwijzen of er op het eiland een populatie aanwezig is, of dat de juliwaarneming een eenzame zwerver betrof.

Kiekenberg in trek bij holenbroeders

De Kiekenberg (76 ha) is een gebied nabij Nieuwehorne waar middeloud gemengd loofbos het bos karakteriseert, aangevuld met aanplant van loofbos van de jaren tachtig en negentig. In het voorjaar van 2006 bracht SOVON het bos volledig in kaart op broedvogels. In totaal werden 44 verschillende soorten broedvogels vastgesteld, waarvan er 25 gebiedsdekkend wer-

Grote bonte specht

foto: Anton Huitema

staatsbosbeheer

den geïnventariseerd. Drie hiervan staan op de Rode Lijst, namelijk Zomertortel, Grauwe vliegenvanger en Matkop.

In vergelijking met een eerdere inventarisatie in 1999 valt op dat vooral de holenbroeders als Zwarte specht, Kleine bonte specht en Boomkruiper zich hebben gehandhaafd. Andere holenbroeders namen juist in aantal toe, zoals Grote bonte specht, Grauwe vliegenvanger en Boomklever. Naast gunstige beheereffecten is dit het gevolg van het feit dat het bos, ouder en in zijn geheel geschikter geworden is.

De soortendiversiteit van vogels van jonge bosstadia, struiken en struwelen was beduidend kleiner, en enkele van die soorten blijken in aantal afgenomen te zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor Spotvogel, Braamsluiper, Grasmus en Kneu. Voor de Geelgors, waarvan twee broedpaartjes vastgesteld werden, vormt de Kiekenberg samen met het naburige Katlijker Schar één van de meest noordwestelijke broedgebieden in Nederland. Voor broedvogels als Boompieper, Boomleeuwerik, Kneu en Geelgors, die van meer open terrein houden, liggen er mogelijkheden wanneer het gebied uitgebreid zou worden via verwerving van aangrenzend grasland.

Rietland in de Bancopolder
foto: Sietske Rintjema

Aan de slag in de Bancopolder

In 2003 is er in de Bancopolder (It Fryske Gea, 21 ha) en de Hege Mieden (Staatsbosbeheer, 14 ha), ten noordwesten van Lemmer, een studie uitgevoerd waaruit enkele kansrijke maatregelen naar voren kwamen om dit moerasgebied te versterken. Met de uitvoering van deze maatregelen wordt de openheid van de gebieden gewaarborgd (verwijderen wilgenopslag), de dooradering met water verbeterd (uitgraven en opschonen verlande petgaten en waterlopen) en verbetert de waterkwaliteit (aanleg tweede helofytenfilter). Veel beschermde soorten die in het gebied voorkomen zijn daar bij gebaat, zoals de Waterspitsmuis, Bruine kiekendief, Heikikker, Vroege glazenmaker en Ronde zegge (zie ook het septembernummer van Twirre uit 2006).

Vanwege de versnipperde eigendomssituatie was het plan tot dusverre nog niet uitgevoerd. In 2006 heeft It Fryske Gea de Bancopolder van de Ottema-Kingma Stichting kunnen kopen, waarmee uitvoering van de voorgestelde maatregelen mogelijk werd. Het projectvoorstel is daartoe ingediend als leefgebieden-herstelproject. Het ministerie van LNV test met deze regeling een nieuwe strategie uit, namelijk die van de leefgebiedenbenadering in plaats van de soortgerichte benadering. LNV heeft toegezegd een substantieel deel van de kosten van de uitvoering van dit project voor haar rekening te willen nemen, onder voorwaarde dat het project nog dit jaar wordt uitgevoerd.

De voorbereidingen zijn inmiddels in volle gang. Er is overleg geweest met diverse belanghebbenden als Staatsbosbeheer, Wetterskip Fryslân, de pachter en aangrenzende eigenaren. Ook zijn diverse vergunningaanvragen de deur uit gegaan (waaronder een aanlegvergunning en een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet). Dit voorjaar is er een vegetatiekaart van het gebied gemaakt, op grond waarvan de op te schonen petgaten en andere waterlopen konden worden ingetekend. Op basis van deze kaart heeft Ingenieursbureau Oranjewoud een bestek gemaakt. Naar verwachting zal het project eind september worden aanbesteed, waarna het in december dit jaar zou kunnen worden afgerond.

Het project wordt uitgevoerd door It Fryske Gea, samen met het ministerie van LNV, om bedreigde planten- en diersoorten in Nederland een extra steun in de rug te geven. Hopelijk is het project, en daarmee de leefgebiedenbenadering, succesvol, zodat deze nieuwe benadering ook voor de toekomst kan worden doorgezet. It Fryske Gea is in ieder geval erg benieuwd naar de natuurrésultaten.

voor It Fryske Gea
Sietske Rintjema
(afd. Natuurkwaliteit)

Vegetatie in de Bancopolder, waarin veel Ronde zegge voorkomt.
foto: Sietske Rintjema